

DİYARBAKIR, ELAZIĞ, ERZİNCAN, ERZURUM VE MALATYA HAPİSHANELERİ HAK İHLALLERİ RAPORU

A-GİRİŞ :

Türkiye hapisanelerinde tutulan birçok mahpus 27 Kasım 2023 tarihinde, başta İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda süregelen tecridin kaldırılması ve Kürt meselesine demokratik çözüm talebiyle süreli dönüşümlü açlık grevi eylemlerine başladıklarını duyurmuşlardır.

Açlık Grevleri İzleme ve Takip Koordinasyonu bileşenleri olan Diyarbakır Barosu, İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Diyarbakır Şubesi ve Diyarbakır Tutuklu Aileleri ile Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği olarak gerek mahpuslar tarafından gerekse de mahpus yakınlarından yapılan başvurular üzerine, 2024 yılı Ocak ayında kurum temsilcilerinden oluşan heyet Diyarbakır Kampüs Hapishaneleri, Elazığ Kampüs Hapishaneleri, Erzincan T ve L Tipi Hapishaneleri, Erzincan Kadın Hapishanesi, Malatya Akçadağ T Tipi Hapishanesi, Erzurum Oltu T Tipi Hapishanesi, Dumlu 1 ve 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Hapishanelerine ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Rapor; gerçekleştirilen ziyaretler neticesinde, heyetin gözlem ve tespitlerine dayanmaktadır.

B- AMAC :

Bu çalışma ile genel olarak tüm hapisanelerde yoğunlaşarak artan hak ihlallerine, 27 Kasım 2023 tarihinde başlayan ve devam eden süreli-dönüşümlü açlık grevleri sürecinde mahpusların yaşadığı sorunlara ilişkin gerekli tespitlerin yapılması, raporlaştırılması, oluşan raporlar neticesinde gerekli hukuki başvuruların yapılması amaçlanmıştır.

C- TESPİTLER VE GÖZLEMLER :

DİYARBAKIR 1 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 18/01/2024 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- Buldukları hapisanede 27 Kasım 2023 tarihinden beri açlık grevinin devam ettiği,
- İlaçların verildiği ancak yetersiz olduğu,
- Sağlık kontrollerinin sağlık personeli tarafından yapıldığını, henüz hekim kontrolü olmadığını, kontroller için personelin odaya geldiğini,
- Hastane randevuları çok geç geç verildiği ve sevklerin geciktirildiği,
- Greve giren bazı hasta mahpusların sağlık sorunları yaşadığı ve hastane sevklerinin geciktirildiği,
- Buldukları hapisanede kitap ve dergi sınırlamasının bulunduğu, talep ettikleri gazetelerin taraflarına verilmediği,
- Sosyal aktivitelerinin salgından bu yana kısıtlandığını ve halen birçok sosyal aktivite haklarından yararlandırılmadıkları tarafımıza aktarılmıştır.

DİYARBAKIR 2 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 18/01/2024 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- 16/01/2024'da açlık grevine başladığını, greve başladığını bildirdikten sonra greve başlayan bir başka mahpusla iki kişilik odalara alındığını,
- Tuz, şeker, karbonat, limon ayrı olarak ve 2 adet küçük kutu meyve suyu verildiğini, vitamin verilmediğini,
- Sağlık kontrollerinin sağlık personeli tarafından yapıldığını, henüz hekim kontrolü olmadığını, kontroller için personelin odaya geldiğini,
- İhtiyaç duyulduğu zaman doktora ulaşılamadığını,
- Nabız, tansiyon, kilo, günlük ateş takibi yapılıyor ancak hiç kan tahlili yapılmadığını,
- Greve başladığı günün ertesi günü kendilerine greve girdikleri gerekçesiyle disiplin soruşturması açıldığını,
- Greve başladıkları ilk günde kurum müdürü tarafından odaya çağrıldıklarını, greve devam edip etmeyeceklerinin sorulduğu aktarıldı.(Bu görüşmenin formalite olduğunu soruşturma açıldığında 'biz ikna etmeye çalıştık ancak kabul etmedi' demek için olduğunu aktarıldı.)
- Görüşlerde görüşçülere fotoğraf verilmesine izin verilmediği, Posta yoluyla gönderilmesi gerektiği şeklinde dayatmaların yapıldığı,
- Hastaneye götürülmek için kurumdan çıkarılan mahpuslara çıplak arama dayatıldığı, kabul etmezse kurumun verdiği elbiseleri giymeleri isteniyor bunu da kabul etmezse cezaevinden çıkışı engelleniyor. Böylelikle hasta mahpusların tedavisi engelleniyor. (Yusuf Alp-hasta mahpus)
- Hastane randevuları çok geç (6-7 ay) tarihlere verildiği, Doktorların yazdığı ilaçlar dışında mahpuslara başka ilaçların getiriliği,
- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı kapsamında tekli hücrede kalan mahpusların sürekli olarak havalandırma saatlerinin değiştiğini buna tepki verince de sosyal faaliyetlerden men cezası şeklinde disiplin cezalarının verildiği aktarılmıştır.

DİYARBAKIR KADIN KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 30/11/2023 ve 08/12/2023 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- 27 Kasım'da açlık grevine başladığını, grevin on gün boyunca sürdüğünü, 12/8/6 kişilik odada kaldığını, odanın hijyeninin mahpuslar tarafından sağlandığını,
- Limon, tuz, şeker, karbonatı sıvı halde tüketildiğini, meyve suyu ve ayran alındığını, vitaminlerin iase bedeli dışında verildiğini,
- Grev süresince, sadece ilk gün doktorun geldiğini, sonrasında sağlık personeli tarafından kilo, tansiyon, ateş, nabız ölçümleri yapıldığını, kan ve şeker oranlarına bakılmadığını, (kontrollerin hafta içi sağlık personeli tarafından, hafta sonu da gardiyan tarafından yapıldığını ve kontrollerin 10:00 - ile 10:30 arasında olduğunu) Bu ay boyunca hastane sevklerinin yapılmayacağına ilişkin kendilerine bilgi verildiğini,
- Grev süresince, personellerin rahatsızlık verici üslupları olduğunu, İlk iki gün hapishane idaresinin mahpuslara hiçbir şey vermediğini, kendilerinin talep ettiği, karışık aromalı meyve suyu verildiği, suyun kendilerince aldığı, vitaminin verilmediğini,

- Grev süresinin bitiminden sonra bir kısım mahpusun hastaneye çıkarıldığını, demir kelepçe takıldığını ve fazlaca sıkı bir şekilde olduğunun personele belirtilmesine karşın çıkarılmadığı veya gevşetilmediği ve hatta sözlü tartışmanın yaşandığı,
- Grevden sonra verilen yemeklerin çok kötü olduğu, haşlanmış katı patates ve pirinç lapası verildiği, mahpusların kendi imkanları ile çorba yapabildikleri, revirdeki doktora rahatsızlıkların iletildiği ancak sevklerin sağlanmadığı belirtilmiştir.

ERZİNCAN KADIN KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 09/01/2024 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- 27 Kasım'dan itibaren devam eden açlık grevi eylemine devam edildiğini, tek kişi greve girdiğinde baskı ve fiziki müdahale durumunun geliştiğini, açlık grevine giren mahpusun tekli hücreye alınmasını kabul etmedikleri için işkenceye maruz kaldıklarını,
- Şu an ikişer kişi olacak şekilde mahpusların eyleme devam ettiklerini, yine iki mahpusların ayrı odaya alındıklarını, iki kişinin birbirlerine refakat ettiğini,
- Grev süresince günlük olarak 2 yemek kaşığı şekerlenmiş bal, 2 yemek kaşığı tuz, 4 yemek kaşığı şeker, 1 veya 2 dilim limon, 5 kutu 200 ml (portakal suyu, şeftali suyu, kayısı, karışık) meyve suyu verildiğini,
- Yoğurt veya ayran, vitaminlerin grevin başında verilmediğini ancak -ziyaret tarihi itibarıyla- yoğurt veya ayran verildiğini, B1 vitamininin alınmasına da izin verildiğini, ancak bunu iase bedelinin dışında karşılandığını,
- Kantin alışverişi yapılmasına izin verilmediğini, sadece su alınabildiğini,
- Grevi sonlandıran mahpusa grev bitiren bir kişinin yiyebileceği besinler verilmediğini, yemek listesinde ne var ise onun getirildiğini,
- Sağlık kontrollerinin sağlık personeli değil revirde görevlendirilen vardiya personeli tarafından yapıldığını, henüz hekim kontrolü olmadığını, İhtiyaç duyulduğu zaman doktora ulaşamadığını, askerin tacize varan arama yapmasından ötürü hastaneye çıkılamadığını,
- Tansiyon, kilo, şeker takibi yapıldığını, ateş takibi yapılmadığını, kan tahlillerinin yapılmadığını, ölçümlerin buldukları odada yapıldığı belirtilmiştir.

ERZİNCAN T ve L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 09/01/2024 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- 27 Kasım'dan beri devam eden açlık grevine her bir hapisanede ayrı ayrı bir mahpusun açlık grevine başladığını, grevin on gün boyunca sürdüğünü,
- Greve giren mahpusların tekli odalara alındıklarını, alındıkları hücrelerin kirli olduğunu, temizliğin mahpus tarafından yapıldığını, günde sadece bir saat havalandırmaya çıkılmasına izin verildiğini,
- Bir avuç kadar tuz, iki avuç kadar şeker, küçük paket şeklinde şekerlenmiş bal, karbonat, bir kutu 200 ml şeftali suyu, yarım limon verildiğini, vitamin verilmediğini, su ihtiyacının kendileri kantinden karşıladıklarını,
- Doktor kontrollerinin yapılmadığını, kilo, tansiyon, şeker ölçümlerinin hafta içi kendileri revire çıkma koşulu ile yapıldığını, sağlık personelinin ölçümlerin bilgisini vermediğini,
- Greve girenlerin tekli odalara alındıklarını,

- Mektuplarının engellendiğini, örgütsel haberleşmeyi sağladığı gerekçesiyle mektuplarına el konulduğunu, verdikleri dilekçelere işlem yapılmadığını, sürüncemede bırakıldığını,
- Sağlık kontrollerine götürülürken mahpuslara zorluk çıkarıldığını, yer yer onur kırıcı muamelelere maruz kaldıklarını aktarmışlardır.

ELAZIĞ 2 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla yaptığı görüşmede;

- 27 Kasım 2023 tarihinden bu yana hapisanede grevlerin devam ettiği,
- Açlık grevi eylemcilerine iye verildiği ancak yetersiz olduğu,
- Buldukları hapisanede uzun süredir sosyal etkinliklerden mahrum bırakıldıklarını,
- Hapisaneye birçok dergi ve gazetenin girmesinin engellendiği, yalnızca belli gazete ve dergilere izin verildiği,
- Ağırlaştırılmış müebbet cezası alan mahpusların sürekli olarak odalarının değiştirildiği,
- Mahpusların sohbet ve spor etkinlikleri sırasında iletişimlerinin idare tarafından olabildiğince kısıtlandığı,
- Oda değişikliği taleplerinin idare tarafından gerekçesiz reddedildiği,
- Kitap sınırlamasının sürdüğü ve belli bir kota ile kitapların verildiği,
- Açlık grevi nedeniyle sağlık sorunlarının şu anda yaşanmadığı tarafımıza aktarılmıştır.

ELAZIĞ 1 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

- 27 Kasım 2023 tarihinden bu yana hapisanede grevlerin devam ettiği,
- Açlık grevi eylemcilerine iye verildiği ancak yetersiz olduğu,
- Buldukları hapisanede uzun süredir sosyal etkinliklerden mahrum bırakıldıklarını,
- Hapisaneye birçok dergi ve gazetenin girmesinin engellendiği, yalnızca belli gazete ve dergilere izin verildiği,
- Buldukları hapisanede yakın zamanda gerekçesiz olarak oda değişikliklerinin olduğunu, idarenin güvenlik nedeniyle olduğunu aktardığını
- Mahpusların sohbet ve spor etkinlikleri sırasında iletişimlerinin idare tarafından olabildiğince kısıtlandığı,
- Kitap sınırlamasının sürdüğü ve belli bir kota ile kitapların verildiği,
- Buldukları hapisanede birçok mahpusun idare gözlem kurulu kararları ile infazlarının uzatıldığı/yakıldığı, bazı mahpuslarının infaz uzatma kararlarının birden çok defa alındığı,
- Dosya içerikleri birbirinden farklı olan mahpusların yan yana odalarda barındırıldığı,
- Hastane sevklerinin geciktirildiği tarafımıza aktarılmıştır.

AKÇADAĞ T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 11/01/2024 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- 27 Kasım itibariyle başlayan açlık grevine birer mahpusun 5 günlük açlık grevine girmesi şeklinde devam edildiği,
- Açlık grevine giren mahpusların tekli koğuşa alındıkları, refakatçi taleplerinin kabul edilmediği,
- Açlık grevine giren mahpusların sosyal aktivite haklarının engellendiğini,

- Tuz, şeker, karbonatın ve meyve suyunun iâşe bedelinin altında verildiğini, vitaminlerin ise hiç verilmediğini,
- Havalandırmaların standartların altında ve yetersiz olduğu,
- Mahpusların rutin doktor kontrollerinin yapıldığı,
- Şu ana kadar açlık grevine giren mahpuslara disiplin soruşturmasının başlatılmadığı aktarılmıştır.

ERZURUM DÜMLÜ 1 NOLU CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 10/01/2024 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- 1 Aralık itibariyle açlık grevine başlandığını, başlayan açlık grevine devam edildiğini, greve giren mahpusların tekli odalara alındığını,
- Grev süresince grevde olan mahpusların havalandırmaya çıkarılmadıklarını,
- Su, tuz, şeker gibi iâşelerin verildiğini, meyve suyu, ayran gibi iâşelerin ise hiç verilmediğini,
- Grev dolayısıyla greve giren mahpuslara disiplin cezaları (1 ay etkinlikten yoksun bırakma) verildiğini,
- Kantin satışlarında sorun yaşadıklarını, satış yapılmadığı için ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını, buna dair suç duyurusunda bulduklarını, kantin satışı konusunda idarenin gerekçe olarak “kendilerinin sorumlu olmadıklarını, açık cezaevinin bu konuda sorumlu olduklarını” söylediklerini,
- Tansiyon, şeker, kilo ölçümlerinin parmaktan yapıldığını, yapılan sağlık kontrollerinin de düzensiz bir şekilde yapıldığı,
- Sağlık durumuna dair detaylı incelemelerin yapılmadığı,
- Bazen muayene bile edilmeden doktorun direkt ilaç yazdığını, cezaevindeki doktorun sıklıkla değiştiğini, bu nedenle sağlık kontrolleri noktasında yetersiz kaldığını aktarılmıştır.

ERZURUM DÜMLÜ 2 NOLU CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 10/01/2024 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- Açlık grevine devam edildiğini, greve giren mahpusların tekli odalara alındığı,
- Sağlık kontrollerinin rutin olarak yapıldığını,
- Açlık grevine giren mahpuslara verilen su, tuz, şeker, ayran, meyve suyu gibi iâşelerin yetersiz miktarda verildiğini,
- Grev dolayısıyla greve giren mahpuslara disiplin cezaları (1 ay etkinlikten yoksun bırakma) verildiğini,
- B1 vitaminlerinin 2 günde bir verildiğini aktarmışlardır.

ERZURUM OLTU T TİPİ CEZA İNFAZ KURUMU

Heyetin mahpuslarla 10/01/2024 tarihinde yapmış olduğu görüşmede;

- 27 Kasım itibariyle başlayan açlık grevine 10 günde 1 kişi olacak şekilde devam edildiğini, grev süresince oda arkadaşları ile birlikte kaldıklarını, odada 7 kişi kaldıklarını,

- Tansiyon, ateş ölçümlerinin yapıldığını, ancak şeker ölçümlerinin yapılmadığını, kan tahlillerinin alınmadığını,
- Sağlık kontrollerinin her gün sağlık personelinin odaya gelerek yaptığını, ancak bilgilendirmediğini,
- Bir avuç kadar tuz, 180 gr şeker, bir adet 200 ml meyve suyu (kayısı, vişne, karışık) adet limon iâşe bedeli kapsamında verildiğini, karbonat verilmediğini, suyu kendileri kantinden karşıladıklarını, günde bir adet vitamin verildiğini
- Grev dolayısıyla greve giren mahpuslara disiplin cezaları (1 ay etkinlikten yoksun bırakma) verildiğini aktarmışlardır.

D- ÖNERİLER VE TESPİTLER :

- 1- Kişiler, açlık grevine başladıkları andan itibaren, müdahalesini kabul ettikleri hekim gözetiminde tutulmalı ve kendi sağlık durumları hakkında her gün hekimleri tarafından bilgilendirilmelidirler.
- 2- Açlık grevi sırasında, açlık grevi yapanların başka koşullardan kaynaklanan sağlık riskleri ortadan kaldırılmalıdır. Kullanılan malzemelerin temizliği ve sağlığa uygunluğu sağlanmalıdır. Bu kişilerin ılık ve nemli bir ortamda, fazla fiziksel aktiviteye maruz bırakılmaksızın bulunmaları sağlanmalıdır.
- 3- Açlık grevi yapanların günlük olarak minimum 5 büyük bardağı su, 2 çay kaşığı tuz, yemek kaşığı şeker, 1 tatlı kaşığı karbonat ve B1 vitamin alması sağlanmalıdır.
- 4- Hapishane idaresince, açlık grevindeki mahpuslara ilişkin tekli oda uygulamasından vazgeçilmeli, refakatçi bulundurulmasına imkan sağlanmalıdır. Açlık grevi eylemcilerine refakat eden, bakımlarını sağlayanlara gerekli bilgi ve olanaklar sağlanmalıdır.
- 5- Açlık grevinin kişinin kendi iradesiyle sonlandırıldığı, tedavi ve beslenmeye geçiş aşamasında, TTB'nin daha önceki açlık grevlerine katılmış olanların beslenmeye geçiş, eksikleri yerine koyma ve ortaya çıkan hastalık ve rahatsızlıkların tedavileri üzerine yapılmış olan araştırmalara bağlı olarak hazırladığı "Açlık Grevi Yapmış Hastada Tedavi Bakım Protokolü" uygulanmalıdır.
- 6- Açlık grevi bittikten sonra yerine koyma ve beslenmeye geçiş aşamasında, ihtiyaç duyulabilecek hekim ve sağlık çalışanı daha önceden belirlenmeli, bu kişilere tedavi ile ilgili gerekli bilgiler verilmelidir.
- 7- Hapishanelerde mahpusların haklarını kısıtlayıcı ve ihlal edici uygulamalardan vazgeçilmelidir.

Diyarbakır Barosu

İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Diyarbakır Şubesi

Diyarbakır Tutuklu Aileleri ile Yardımlaşma Derneği

Diyarbakır Tabip Odası

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Amed Şubesi